

УДК 711.4

Удовиченко Олександр Степанович

директор проектного та науково-дослідного інституту

«Харківський ПромбудНДІпроект»,

доцент кафедри містобудування

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Удовиченко Александр Степанович

директор проектного и научно-исследовательского института

«Харьковский ПромстройНИИпроект»,

доцент кафедры градостроительства

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова

Udovychenko Oleksandr

Director of the Institute «Kharkiv PromstroyNIIproekt»,

Assistant Professor of the Urban Development Department

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

АРХИТЕКТУРА

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИРОБНИЧИХ ТЕРИТОРІЙ МІСТ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ХАРКОВА)

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ТЕРРИТОРИЙ ГОРОДОВ УКРАИНЫ (НА ПРИМЕРЕ ГОРОДА ХАРЬКОВА)

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF PRODUCTION TERRITORIES OF THE CITY OF UKRAINE (EXAMPLE OF THE CITY OF KHARKOV)

Анотація. Досліджено інноваційний розвиток виробничих територій міст і застосування інноваційних стратегій.

Ключові слова: інноваційний розвиток, виробничі території, індустріальні парки, технопарки, технополіси, стратегії інноваційного розвитку.

Анотация. Исследовано инновационное развитие производственных территорий городов и применения инновационных стратегий.

Ключевые слова: инновационное развитие, производственные территории, индустриальные парки, технопарки, технополисы, стратегии инновационного развития.

Summary. Innovative development of production territories of cities and application of innovative strategies is researched.

Key words: innovative development, industrial territories, industrial parks, technoparks, technopolises, strategies of innovative development.

Постановка проблеми. Впровадження містобудівної політики, спрямованої на стимулювання раціонального використання земельних ресурсів і залучення інноваційних технологій обумовлює потреби в особливих, науково обґрунтованих змінах планування виробничих територій та прилеглих до них міських територій.

Застосування інноваційних стратегій вирішує питання управління, планування та реалізації інноваційних проектів, має справу з процесом передбачення змін в економічній ситуації, пошуком і реалізацією шляхів виживання і стійкого розвитку.

Ступінь вивчення проблеми. На основі вивчення та узагальнення закордонного досвіду зроблено висновок, що індустріальні парки, технопарки, технополіси та інші різновиди техніко-впроваджувальних зон стали *стратегічним інструментом* політики нового економічного розвитку різних країн світу.

Закони України «Про індустріальні парки»: індустріальний (промисловий) парк; «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків»: технологічний парк (технопарк); «Про інноваційну діяльність»: інноваційна діяльність,

інноваційне підприємство» визначають правові та організаційні засади створення і функціонування індустріальних парків на території України з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій [8, 9, 10].

Мета публікації. Метою цієї наукової публікації є дослідження розвитку виробничих територій м. Харкова та визначення стратегій розвитку виробничих територій на різних етапах розвитку міста і створення моделі розвитку виробничих територій міста та подальшого впровадження досліджень і пропозицій при створенні нормативної бази, розробці планувальної документації, застосування матеріалів в учбовому процесі.

Виклад основного матеріалу. У містах України, при розробці окремих генеральних планів міст в даний час недостатньо враховуються всі фактори і спрямованості розвитку промислових територій. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що перетворення промислових територій мають закономірний, циклічний характер і детерміновані низкою факторів, насамперед розвитком самого міста.

Проектний та науково-дослідний інститут «Харківський ПромбудНДІпроект» автор схем формування і розвитку промислових формувань в Харківській, Полтавській і Сумській області та розділів «Промисловість» до генеральних планів міст.

Промисловість Харкова упродовж усієї історії грала значну роль, як містоутворююча база міста, зробила його виробничим центром і займає важливе місце в його економіці. Впродовж багатьох років виробничі підприємства розвивалися, формувалися міські промислові структури і мали велике значення, робили значний вплив як на функціональному,

так і образно-символічному рівнях. З промислового центру місто поступово перетворилось на великий науково-адміністративний центр. Наукомістке і інноваційне виробництво приходять на зміну ресурсоємній індустрії [7, с. 26].

Інноваційний розвиток виробничих територій м. Харкова за генеральними планами 1983 р., 2003 р. та внесення змін 2013 р.

Аналіз стану та використання промислових та комунально-складських територій міста за генеральними планами 1983 р., 2003 р., аналіз тенденцій розвитку промисловості міста підтверджує, що в прогностичному періоді вона збереже свою містоутворюючу роль, хоча в дещо реструктуризованому вигляді: стабілізується доля машинобудівної галузі з посиленням обслуговуючих галузей сфери невиробничих підприємств.

Проектом внесення змін 2013 р. (до генерального плану 2003 р. розглянуті питання по раціональному використанню та впорядкуванню промислових та комунально-складських територій, уточнення меж промислових формувань та галузевої спрямованості промислових територій.

З урахуванням неоднорідності і специфіки окремих промислових зон за величиною території, фактичним використанням, конфігурацією і розмірами земельних ділянок, параметрами забудови близькості житлових об'єктів і територій природного комплексу, інших зовнішніх обмежень, пропонується в місті Харкові встановити типологію промислових зон трьох типів.

Рекомендації по стабілізації та модернізації промисловості міста, або підвищення рівня її конкурентоспроможності:

Рис. 1. Міста, в яких інститут виконував планувальні роботи в 2002–2017 рр.

- Провести інвентаризацію і розробити паспорти територій промформувань, підприємств;
- Для моніторингу промислових територій розробити критерії оцінки конкурентоспроможності територій;
- Розробити середньострокову програму розвитку промисловості та основних містоутворюючих підприємств міста;
- Розробити економічний механізм добровільного вилучення потенційно «надлишкової» («резервної») промислової території підприємств;
- Розробити ТЕО формування сучасних науково-промислових комплексів на базі стратегічно-перспективних підприємств як для держави так і міста [7, с. 39].

При подальшому розвитку промисловості міста особливе значення необхідно надати розвитку інду-

стріальних парків, технопарків і технополісів, які створюють можливості поєднання унікального науково-технічного потенціалу міста та різноманітних за напрямками діяльності промислових підприємств.

Можливість залучення передових технологій на виробництві, впровадження сучасних наукових розробок, створення високотехнологічної промислової продукції вигідно відрізняють місто і на перспективу надають можливостей до подальшого розвитку його промисловості.

Проектом внесення змін до Генерального плану визначені території підвищеного містобудівного інтересу, де особливого значення набувають питання регулювання промислової забудови. Ці території межують з історичним ядром міста і включають ділянки окремих підприємств та інших об'єктів, які перешкоджають чіткому функціональному

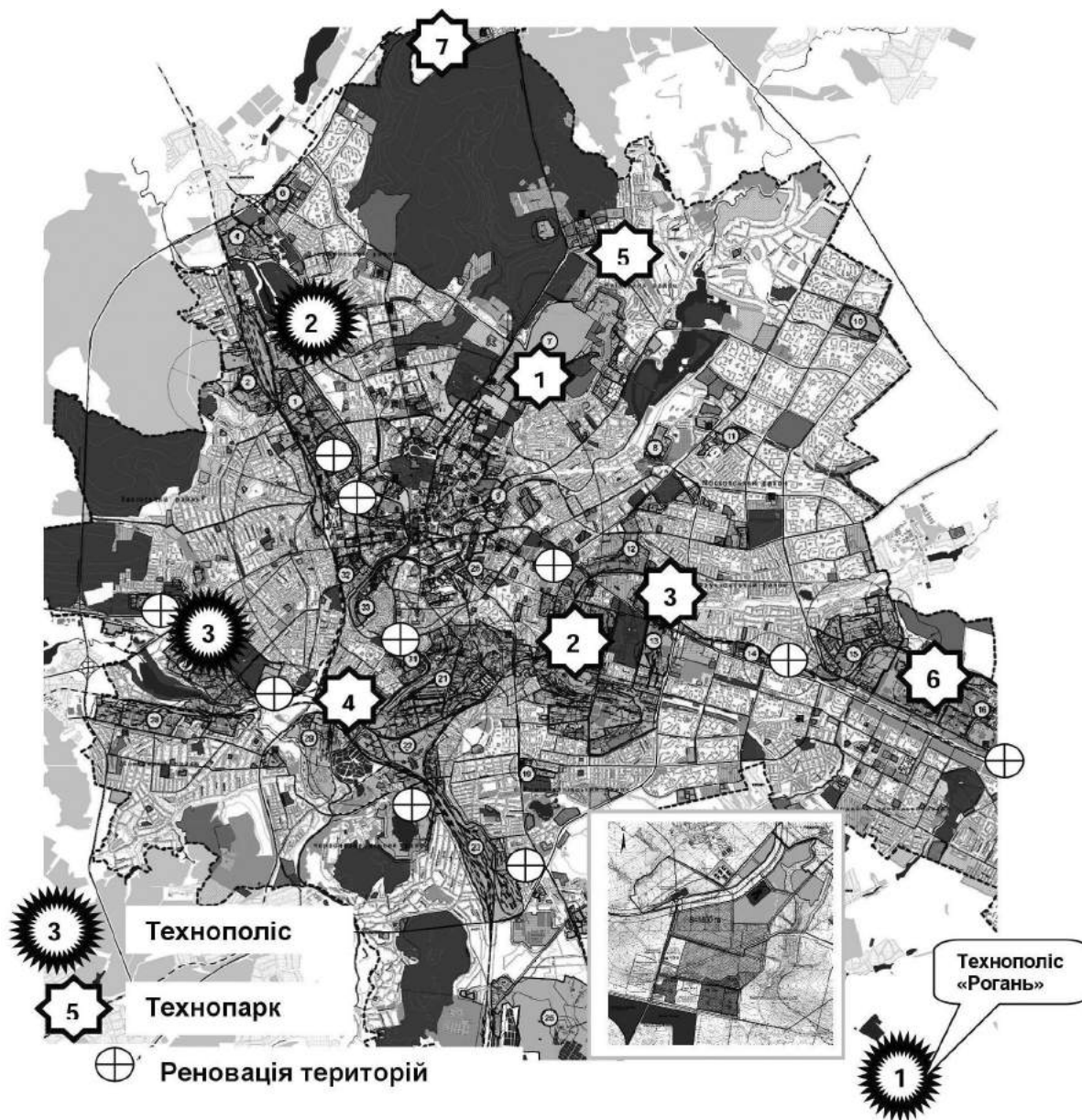

Рис. 2. Модель інноваційного розвитку виробничих територій м. Харкова

зонуванню територій центральної та прилеглих до неї частин міста.

Стратегія організації і розвитку промислових територій базується на адекватній оцінці існуючого положення з урахуванням економічних, містобудівних, демографічних і інших аспектів.

Стратегія передового розвитку покладена до моделі інноваційного розвитку виробничих територій — відповідність довгостроковим цілям і завданням, зазначеним в концепції довгострокового розвитку. Зусилля органів управління що до впровадження інноваційних процесів у всіх сферах діяльності, значні підвищення їх ефективності, концентрація зусиль на проривних науково-технологічних напрямках, які дозволяють різко розширити застосування стратегій інноваційного розвитку.

Зміна функціонального значення територій і об'єктів з розміщенням — для технопарків наукових центрів, офісних та лабораторних приміщень; корпусів експериментального (серійного) виробництва, складських комплексів та резервних територій.

Інноваційний розвиток Іванівського промислового району представлений в дипломних проектах студентів магістрів (випуск 2017 р.). В розробці комплексного проекту розвитку території прийняли участь 9 студентів магістрів, з розробкою окремих планувальних ділянок в ув'язці з загальною концепцією розвитку розробленою авторським колективом.

Інноваційним розвитком пропонується реновація, реконструкція, модернізація виробничих територій Іванівського промрайону з урахуванням перспективної планувальної структури, планувальних обмежень, розвитку транспортної інфраструктури і інженерного забезпечення.

В складі об'єктів — технопарки, логістичні центри, реновація промислових територій під житлову забудову з інфраструктурою, громадські центри, об'єкти спорту, готелі, художнє училище та ін.

ДБН «Містобудування. Планування і забудова територій» розробляється інститутом «Діпромісто», інститут «Харківський ПромбунДІпроект» розробляє розділ «Виробнича територія».

Розділ «Виробнича територія» ДБН «Містобудування. Планування і забудова територій» розробляється на заміну ДБН Б.2.4-3-95 «Генеральні плани сільськогосподарських підприємств», ДБН Б.2.4-4-97 «Планування та забудова малих сільськогосподарських підприємств та селянських (фермерських) господарств», СНиП П-89-80 «Генеральные планы промышленных предприятий».

Розділ «Виробнича територія» представлений наступними підрозділами: інноваційний розвиток виробничих територій; формування і планування виробничих територій; зона науково-виробничої забудови; комунальна зона; зона транспортно-складської забудови; зона сільськогосподарського виробництва.

В підрозділі *інноваційний розвиток виробничих територій* запропоновані напрямки інноваційного містобудівного розвитку промислових територій мають передбачати:

- інноваційний розвиток промислових зон, формування технопарків, виробничих та інноваційно-технологічних кластерів, індустриальних (промислових) парків, територій інноваційного розвитку;
- розроблення програми перспективного розвитку промисловості;
- перебазування за межі населеного пункту підприємств, які мають низький рівень бюджетної ефективності або не відповідають стандартам екологічної безпеки;
- реалізацію містобудівної політики, спрямованої на стимулювання раціонального використання земельних ресурсів;
- реструктуризацію промислових територій з метою підвищення ефективності використання;
- реконструкцію об'єктів інженерного забезпечення промформувальних впровадженням ефективного використання інженерних та територіальних ресурсів з урахуванням широкого вживання ресурсозберігаючих технологій;
- оздоровлення зон річок і водойм шляхом звільнення берегів від промислової забудови. Забезпечення режиму водоохоронних зон водних об'єктів на суміжних з охоронними зонами промисловими підприємствами та умови їх використання;

Рис. 3. Інноваційний розвиток Іванівського промислового району м. Харкова

- розроблення містобудівної документації і заходів з ліквідації відвалів ливарного та інших виробництв шляхом переробки і утилізації, подальшого проведення санації та рекультивуації земель, визначення можливості їх подальшого використання.
- розроблення пропозицій щодо оптимізації транспортних схем промформувань з урахуванням змін вантажообсягу, пасажирських потоків, реструктуризації підприємств і чисельності працюючих [12, с. 39].

Висновки. В основі інноваційного розвитку міста лежить системна, комплексна організація впровадження інновацій, яка є результатом наукових досліджень і розробок. Інноваційна політика повинна визначати стратегію розвитку міста і знаходити відображення в містобудівних проектах.

ДБН «Містобудування. Планування і забудова територій» можна považати перехідним і з набиранням досвіту інноваційного розвитку виробничих територій має бути удосконаленим та конкретизованим.

Література

1. Табаков Ю. А., Гончаренко Ж. І., Скоробагатько Є. В., Удовиченко О. С., Дорошев Н. М. Розділ «Промисловість» до генерального плану м. Харкова 1983 р.
2. Табаков Ю. А., Гончаренко Ж. І., Федак Г. Ф., Скоробагатько Є. В., Удовиченко О. С. Схема розвитку Іванівського промислового району м. Харкова 1996 р.
3. Федак Г. Ф., Удовиченко О. С., Слободяник С. Ю., Терентьев Б. І., Король В. М. Розділ: «Аналіз стану та використання промислових та комунально-складських територій міста» до генерального плану 2003 р.
4. Удовиченко О. С., Тихонов В. Ф., Делова Л. Г. Проект реновації Взуттєвої фабрики по вул. Ак. Павлова 120 під торговельний центр 2000–2005 р.
5. Удовиченко О. С., Делова Л. Г., Уланченко О. М. Проект реновації цеха заводу «Кондиціонер» по пр.. Московському 257 під торговельний центр 2000–2005 р.
6. Федак Г. Ф., Удовиченко О. С., Слободяник С. Ю., Терентьев Б. І., Король В. М. Містобудівна оцінка розташування «Технополісу Рогань» 2005 р.
7. Удовиченко О. С., Федак Г. Ф., Слободяник С. Ю., Терентьев Б. І., Король В. М. Проект внесення змін до генерального плану м. Харкова 2003 р. Розділ: «Аналіз стану та використання промислових та комунально-складських територій міста» 2013 р.
8. Закон України «Про інноваційну діяльність».
9. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків».
10. Закон України «Про індустріальні парки».
11. Удовиченко А. С., Монхлюс Х. Инновационные стратегии развития города: Учебное пособие. — Харьков: «Оперативная полиграфия», 2015. — 120 с.
12. Проект ДБН «Планування і забудова територій» (2 редакція). Київ. Мінрегіон, 2017.